

Hermansson fick sovjetpen

Kommunismens doyen i Sverige C H Hermansson har alltid förnekat att han känt till att dåvarande Sveriges kommunistiska parti tagit emot pengar från Sovjet. Men en nyttkommen dansk bok visar att C H Hermansson personligen åtminstone vid ett tillfälle till och med bad om pengar.

C H Hermansson, som 1964 blev ledare för de svenska kommunisterna (Sveriges kommunistiska parti, i dag vänsterpartiet), har förklarat att han alltid varit emot alla bidrag från utländska källor. Och när forskare visade kvitton på tusentals dollar från Moskva, undertecknade av hans företrädare Hilding Hagberg, har C H Hermansson sagt att han ingenting visste.

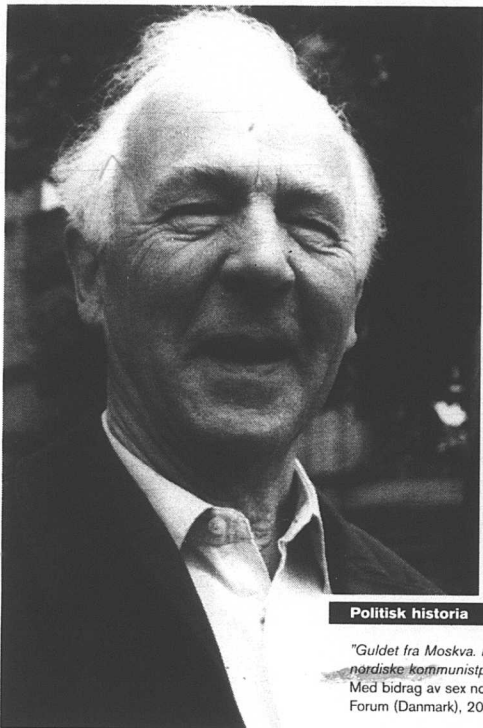
1964 upphörde enligt moderna forskare de direkta sovjetiska bidragen till partiet, som man heligt svor över huvudet taget inte förekom. I själva verket skrev C H Hermansson själv 1960, som ledamot av SKP:s partistyrelse, till sovjetiska partiets centralkommitté och bad att få växla in 25 000 rubel, "insamlade bland svenska partimedlemmar i Sovjet", till den officiella konstlade kursen. Eftersom rublerna var värdelösa utanför Sovjet och inte mycket värda inom Sovjet heller (det fanns ju inte mycket att köpa) var det samma som att be om en gåva om 300 000 svenska kronor i dagens penningvärde. Han fick pengarna. Om dessa pengar, och många andra, kan man läsa i Lars Björlns 86 sidor långa artikel "Ryskt guld i svensk kommunism" (sid 118) i samlingsvolymen *Guldet fra Moskva*, från det danska förlaget Forum.

Stöden förnekades

1964 upphörde de stora bidragen från Moskva och det var för övrigt inte så katastrofalt som det kan verka. 1966 infördes nämligen statligt stöd i Sverige, och då behövdes inte längre det i svensk lag förbjudna utländska stödet. Och förresten mottog man 1963 från en sovjetstyrd kommunistisk "fackföreningsfond" av någon anledning dubbelt så mycket (150 000 USA-dollar) som de föregående åren.

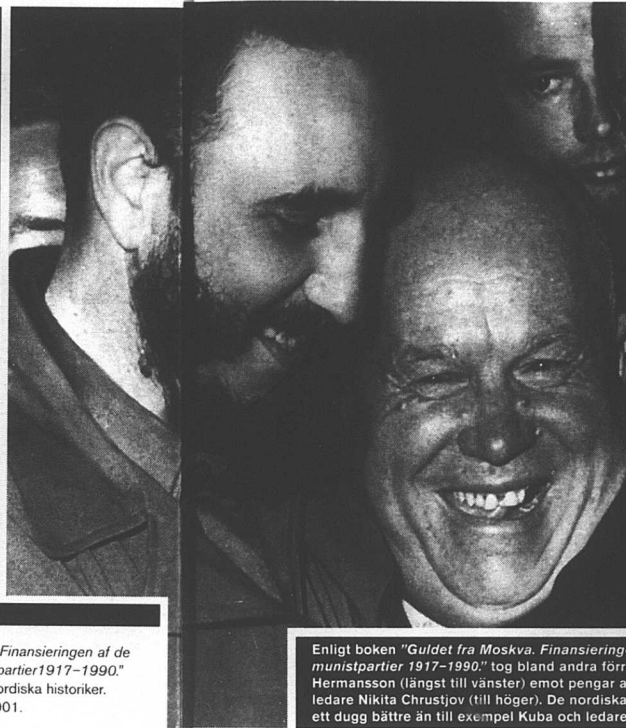
En sammanfattning av boken är att kommunistpartiet i alla de fem nordiska länderna, och i synnerhet då det finska, fick en avgörande hjälp till sitt partiarbete och sina tidningar från Moskva – stora, kontinuerliga penningstöd som skedde i hemlighet och förnekades.

Källorna, som framför allt är sovjetiska arkiv, var tillgängliga några år i början av

Politisk historia

"Guldet fra Moskva. Finansieringen af de nordiske kommunistpartier 1917-1990." Med bidrag av sex nordiska historiker. Forum (Danmark), 2001.

Enligt boken "Guldet fra Moskva. Finansiering af de nordiske kommunistpartier 1917-1990." tog bland andra förr Hermansson (längst till vänster) emot pengar av ledare Nikita Chrusjtjov (till höger). De nordiska ett dugg bättre än till exempel Kuba och ledare

1990-talet. Men även sovjetiska diplomatiska telegram, vilkas krypton den brittiska underrättelsetjänsten lyckades forcera, har varit viktiga nycklar för att få reda på sanningen om penningstöden. Vad man fått fram ur de sovjetiska arkiven ger redan en god samlad bild av hur Moskvas hjälp innebar att de nordiska kommunisterna kunde hålla sig med partiapparater och tidningar som annars stod helt utanför deras ekonomiska möjligheter. Den som orkar ta sig igenom de drygt 300 sidorna historievetenskap på danska, imponeras av författarnas lugna och sakliga tonfall. Björln konstaterar i slutet av sin artikel att Sovjetunionen var en enpartistat och diktatur. Han säger, som så många, att det gamla svenska kommunistpartiet inte hade några planer på att nå sina mål genom revolution. Nej, det är det inte många kommunistpartier som gjort, utöver de ryska bolsjevikerna med sin statskupp 1917 (i Kina var det genom ett inbördeskrig).

Moskva understödde de västliga kommunistpartieterna av flera skäl, bland annat för att vid behov kunna rekrytera quislingregimer stödda på sovjetiska bajonetter, som i Rumänien eller Polen med flera

länder efter andra världskriget. Om ni tror att sådant inte kan hända – så installerades i Norden 1939 precis en sådan regim i Terijoki (numera Repino) i Karelen för att ta över i Finland efter den seger i vinterkriget som de finska soldaterna snuvade Stalin på. Om röda armén hade betvingat finländarna hade Sverige fått en långlandgräns med Sovjet i norr, och sovjetiskt territorium nästan inom synhåll från Uppland (västra Åland). Och de svenska kommunisterna hade kommit mycket närmare sitt på den tiden klart deklarerade mål, att etablera en sovjetisk regim i Sverige.

Pengar försvann på vägen

Det som C H Hermanssons partikamrater i SKP höll på med finns definierat så här: "Att agera med uppsåt att Sverige eller del därav skall, med lagstridiga medel eller utländskt understöd, läggas under främmande makt eller komma i beroende därav." (Nationalencyklopedin, uppslagsordet "högförädreri") När det blev känt i Ryssland hur stora summor av dyrbart västvaluta som gick till partierna i väst – så sent som 1989 22 miljarder dollar i direkta anslag (annat stöck gick ut i form av varor, stödannonser, gratis tryckpressar

och pengar från andra kommunistiktaturer) – blev indignationen i Ryssland enorm, och ingen organisation får nu delta i ryska parlamentsval om det tar emot stöd från utlandet. När stora summor förmedlas i hemlighet finns alltid risken att lite eller mycket försvinner på vägen. Hilding Hagberg ansåg att SKP:s Rolf Hagel blivit märkvärdigt förmögen sedan Moskva-pengarna började gå till partiet. KGB-mannen Ljubimov som skötte penning-

leveranser till konstaterat att parti levde på sätt hade de sommarställda kamrat som från Moskva sammanhang. För övrigt kan mot bokens tusenrubelse fick.

"Ludvig Rasmusson på villospar"

REPLIK

I sin artikel om konstkritiken refererar Ludvig Rasmusson till ett samtal mellan Ulf Linde och mig. Det stämmer att jag hade ett sådant samtal, per telefon vill jag minnas. Rasmusson har emellertid fel när han skriver att Ingela Lind hade sökt tjänsten som chef för Moderna Museet. Det gjorde hon nämligen inte. Det var jag som efter att ha hämtat in skilda förslag på tänkbara chefer ringde Ingela Lind och

frågade henne om hon vore beredd att kandidera, därest jag framförde hennes namn till styrelsen för Statens Konstmuseer.

Regeringen hade att efter styrelsens förslag utsått chef. Jag klargjorde för Lind med all tydlighet att min fråga inte var ett erbjudande att få tjänsten utan att detta förutsatte att hon finge stöd av styrelsen.

Det visade sig att varken styrelsen eller berörd personal stödde hennes kandidatur, varför jag fick meddela henne att jag inte ansåg mig kunna föra fram hennes namn. Regeringen kunde inte utse museichef mot både styrelsens och personals

vilja. En chef som tillsatts på det sättet skulle aldrig ges tillträde till chefsrummet – det hade jag lärt av bitter erfarenhet från andra arbetsområden.

Varför frågade jag då Ingela Lind? Därför att hon, tvärtom vad Rasmusson uppger, i sin kritikergärning både framfört nya idéer (som kanske inte varit hennes egna, men dock nya) och sparat en ny utveckling i museivärlden. Det var just denna öppenhet för nya strömningar på museiområdet, inte minst utanför Sveriges gränser, som gjorde hennes namn intressant.

BENGT GÖRANSSON

TV i kväll onsdag 12 septem

SVT1

18.00-18.30 Bolibompa
18.00 Abrakadabra
18.30 Serierat: Kannan
19.00 Hippo då!
19.30 Rapport
20.00 Gröna rum
20.30 Mitt i naturen
21.00 Diggilo
21.30 Film: Palookaville
Amerikansk långfilm från 1995.
23.00 Nyheter från SVT24
23.10 Kulturhyeterna(R)
23.20 För kärleks skull
23.45 Hanne Boel och musik(R)
0.25-2.25 Nyheter från SVT24

TV3

18.50 TV3 Direkt
19.00 Nanny
19.30 Just-Shoot Me
20.00 Simpsons (R)
20.25 Grosse pointe
20.55 TV3 Direkt
21.00 Sex and the city
21.35 Direkt: Fotboll
22.55 TV3 Direkt
23.05 TV3 Sport
23.15 Seinfeld
23.45 Våra värsta år
0.15 Walker Texas Ranger
1.10 Kojak
2.05 Baywatch (R)
3.00-3.55 På heder och samvete (R)

SVT2

18.00 Aktuellt
18.15 Go'kväll
18.55 Lottodragningen
19.00 Kulturhyeterna
19.10 Regionala nyheter
19.30 Vera Special
20.00 Dokumentären: Drömmen om Hollywood
21.00 Aktuellt
21.30 A-ekonomi
21.40 Regionala nyheter
21.50 Sportnytt
22.05 Aktuellt
22.10 Debatt
23.10 Lotto med Vikinglotto
23.15-0.05 Mannen från U.N.C.L.E.

TV4

18.10 Lokala nyheter
18.25 Vädret
18.30 Nyheterna
18.50 Ekonomihyeterna
19.00 Merlin
19.25 Om en bok
19.30 Merlin, forts
20.00 Skilda världar
20.25 Om en bok
20.30 Skilda världar, forts
21.00 Perfekta bröst
21.25 Infor Bio 4
21.30 Perfekta bröst, forts
22.00 Nyheterna
22.15 Lokala nyheter
22.17 Vädret